

De Hondsbossche Zeewering

Titel: De Hondsbossche Zeewering	Vakken/Leergebieden: Muziek Oriëntatie op jezelf en de wereld Beeldend	Groep: 3/4
Beschrijving betekenisvolle opdracht: De leerkrachten van basisschool De Kring hebben het thema <i>Hondsbossche Zeewering</i> voor hun volgende project gekozen. De start van het project bestaat uit een excursie naar deze nieuwe zeewering, alwaar de leerlingen voorlichting krijgen in het informatiecentrum en de nieuwe kustversterking en de dijk worden bekeken. De leerlingen leggen de excursie vast op foto's die later door de leerkrachten in een doorlopende PowerPoint worden gezet. Hierdoor ontstaat een soort 'film'. Bij een film hoort natuurlijk achtergrondmuziek. Een drietal opdrachten moet hiervoor zorgen: de leerlingen maken een titelsong, ze ontwerpen een klankspel en zorgen voor doorlopende achtergrondmuziek. Al deze muziek wordt door de leerkracht opgenomen en onder de powerpoint gezet. Voor de zo ontstane 'film' ontwerpen de leerlingen uitnodigingen voor de ouders, en wordt een filmmiddag georganiseerd.		
Betekenisvol thema of onderwerp Deze basisschool is 10 kilometer verwijderd van de Noordzeekust. Aan deze kust wordt gewerkt aan een nieuw stuk dijkversterking: de Hondsbossche Zeewering (zie: 'Kust op Kracht', http://www.kustopkracht.nl/). Doel van het project is om de leerlingen (zonder ze bang te maken!) bewust te laten worden van waar zij leven en hoe zij daarin afhankelijk zijn van kustbescherming. Hierbij willen ze de onderzoekende houding van de leerlingen aanspreken. Binnen het project komen zoveel mogelijk vakgebieden aan bod, waaronder muziek.		
Betekenisvolle opdracht <i>Heb je een mooie film gemaakt: hoor je niks! Een film zonder geluid/muziek is veel te kaal.</i> Daarom gaan leerlingen hun film van muziek voorzien. Dit doen ze door middel van een drietal opdrachten, waarin respectievelijk de domeinen zingen, luisteren en muziek maken aan bod komen.		
Opdracht 1: Zingen De leerlingen maken een titelsong voor de film en bedenken hiervoor nieuwe, passende coupletten op het lied 'Wat gaan we doen met de dronken zeeman'. <i>Leerdoelen opdracht 1:</i> <ul style="list-style-type: none">• De leerling kan het lied 'Wat gaan we doen met de dronken zeeman' zuiver, helder gearticuleerd en met expressie zingen.• De leerling heeft bij het zingen in groepsverband aandacht voor het samen zingen.• De leerling kan bij het zingen in groepsverband gelijk beginnen en eindigen aan de hand van een liedleidingsgebaar.• De leerling kan in groepsverband een zelfbedacht couplet aan anderen presenteren.• De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken voor dit nieuwe couplet en daarover vertellen.• De leerling kan feedback geven op het nieuwe couplet van andere groepjes.		

Opdracht 2: Luisteren

De leerlingen zoeken bijpassende (bestaande-) achtergrondmuziek bij delen van de rest van hun film.

Leerdoelen opdracht 2:

- De leerling kan actief luisteren naar muziek uit een breed muziek(-theater) repertoire, aansluitend bij zijn belevingswereld.
- De leerling kan kennismaken van betekenissen die andere leerlingen aan de muziek geven.
- De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken en daarover vertellen.

Opdracht 3: Muziek maken

De leerlingen maken een instrumentaal klankspel passend bij een aantal beelden uit hun film.

Leerdoelen opdracht 3:

- De leerling kan muziekstukjes ontwerpen bij de film, met (willekeurige) gebruikmaking van muzikale tegenstellingen, herhaling en contrast.
- De leerling heeft bij het musiceren in groepsverband aandacht voor het samen zingen en spelen.
- De leerling kan zelfstandig een situatie of sfeer verwerken in een klein instrumentaal geïmproviseerde klankstukje.
- De leerling kan (alleen en in groepsverband) een kort muziekstukje aan anderen presenteren.
- De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken en daarover vertellen.
- De leerling kan feedback geven op het werk(proces) van anderen.

Beginsituatie opdracht 1:

De leerkrachten zingen regelmatig met de groep. De leerlingen zijn dan ook gewend aan het samen zingen en aan een leerkracht die zowel de begintoon als de inzet aangeeft. De leerlingen reageren hier adequaat op. Met de leerkracht hebben de leerlingen al eens eerder gewerkt met grafische notatie, en zodoende zijn ze wel enigszins bekend met het bespelen van muziekinstrumenten. Met het zelfstandig, in groepjes muziek maken en met muziek beluisteren zijn de leerlingen echter minder bekend. Daarom willen de leerkrachten hier in dit project dan ook extra aandacht aan besteden.

Beginsituatie opdracht 2:

De leerlingen hebben nog niet veel ervaring met muziek beluisteren in de klas. Thuis en in hun directe leefwereld daarentegen horen ze heel veel muziek. Deze activiteit wil een link leggen tussen hun eigen luisterervaringen en de functie die muziek bij beelden (in dit geval film) kan hebben.

Beginsituatie opdracht 3:

De groep heeft al eens gewerkt met het uitvoeren van een klankspel aan de hand van een verhaal. Hierdoor zijn de leerlingen enigszins bekend met het schoolinstrumentarium en het samen muziek maken. Ook weten ze dat ze naar elkaar moeten luisteren en reageren op de leerkracht. Het ontwerpen van muziek in groepsverband is nog niet eerder aan bod gekomen.

Competenties & Fasen van het creatieve proces

Opdracht 1: Nieuw lied op bestaande tekst

Maak een titelsong voor de film en bedenk hiervoor nieuwe, passende coupletten op het lied 'Wat gaan we doen met de dronken zeeman'.

Beschrijving oriënteren (inclusief reflecteren):

Eerder in de week heeft de leerkracht het lied 'Wat gaan we doen met de dronken zeeman' aangeleerd. De leerlingen kunnen het lied zelfstandig zingen. Het lied is vooral gekozen vanwege de vorm: het couplet bestaat uit 3 x dezelfde zin plus een slotzin en het heeft pakkend refrein.

Uitstekend voor het maken van een nieuwe tekst: leuk, maar niet te moeilijk!

Voorafgaand aan de opdracht herhaalt de leerkracht het lied met de leerlingen en geeft enige feedback op de kwaliteit van het zingen:

- ze belooft een kind voor duidelijke articulatie en vraagt iedereen dat zo te doen;
- ze geeft aandacht aan de betekenis van het lied door het hen te laten zingen als 'een stoere zeebonk', maar tóch mooi te blijven zingen en niet te schreeuwen.

Omdat ze vindt dat de toonhoogte wat te laag is, zet ze het lied ook meteen iets hoger in.

Vervolgens laat ze de leerlingen zich klassikaal oriënteren op de opdracht. Hiervoor laat ze hen de eerste regel zingen, dan een keer klappen en vraagt dan: 'Wie kan er een zin bedenken die hier op past en die over ons uitstapje gaat?'

Na wat hulp komt een leerling met een redelijk voorstel: 'We gingen met de auto naar Petten'. De nieuwe zin wordt klassikaal uitgevoerd.

Een andere leerling komt met de zin: 'We gingen met de auto naar Petten en we gingen garnalen zoeken'. De leerkracht legt uit dat dat teveel woorden zijn om in één zin te zingen, en laat het ter verduidelijking even horen. Als het gezamenlijke couplet uiteindelijk bedacht is, zingt ze het een aantal keren met de leerlingen door.

Nu de opdracht en de manier van aanpak duidelijk is, formeert ze groepjes die elk zelf een nieuw couplet gaan verzinnen. Elk groepje krijgt een ander onderdeel van de excursie om te bezingen.

Beschrijving onderzoeken (inclusief reflecteren):

Het eerste groepje gaat in de lerarenkamer aan de slag voor een nieuw couplet. Ze verzinnen: "We gaan spelen op de stenen". Als vanzelf zingen ze er de laatste regel van het oorspronkelijke liedje " 's morgens in de vroege" achteraan. Het dringt nog niet helemaal tot hen door dat ook daar een zelfbedachte zin moet komen. Het tweede couplet wordt: "We springen van steen naar steen". Ook hier zingen ze aan het einde weer de bestaande slotzin. Eén leerling schrijft alles netjes op.

De leerkracht komt binnen en luistert naar wat de leerlingen tot dan toe hebben bedacht. Het valt haar op dat de zinnen hier en daar niet lekker lopen en dat de leerlingen nog geen eigen slotzin hebben bedacht. Daarom vraagt ze hen de twee coupletten nogmaals te zingen, ze met elkaar te vergelijken, goed te luisteren en uiteindelijk te kiezen welke beter loopt. Met betrekking tot de slotzin doet ze hen een voorstel. Daarna zet ze de leerlingen weer zelfstandig aan het werk.

Na opnieuw proberen en schaven zijn de leerlingen tevreden met het resultaat. De leerkracht komt nogmaals binnen en de leerlingen zingen het geheel aan haar voor. Af en toe zingt ze met hen mee, maar stopt zodra ze merkt dat de leerlingen het zelfstandig kunnen. Ze sluit af met: 'Nou! Ik vind hem helemaal goed!'.

Beschrijving uitvoeren (inclusief reflecteren):

Als alle groepjes klaar zijn en terug zijn in het klaslokaal, laten ze elkaar hun nieuwe coupletten horen.

Beschrijving evalueren (inclusief reflecteren):

Na iedere presentatie van een couplet stelt de leerkracht de leerlingen de volgende vragen:

'Waar ging het couplet van het groepje van Elmar over?'

'Klopten alle woorden in het nieuwe couplet? Liep het lekker?'

'Konden jullie het allemaal goed verstaan?'

Ten slotte bespreekt ze het totstandkomingsproces met de leerlingen: was het moeilijk om de tekst passend te krijgen? Wat was er lastig aan? Waar zijn jullie tevreden over? Hoe ging het samenwerken?

In opdracht 1 is gewerkt aan de onderstaande competenties uit de leerlijn muziek:

Competenties oriënteren (inclusief reflecteren):

- De leerling kan de vormaspecten herhaling en contrast in een breed repertoire van muziek herkennen en benoemen.
- De leerling kan zuiver, helder gearticuleerd en met expressie zingen in een omvang van c'-c''.
- De leerling kan volgens de vorm van het lied fraseren.
- De leerling kan bij het musiceren in groepsverband gelijk beginnen en eindigen aan de hand van een (lied)leidingsgebaar.
- De leerling kan adequaat reageren op eenvoudige (lied)leidingsgebaren voor maat/puls.

Competenties onderzoeken (inclusief reflecteren):

- De leerling kan zich tijdens het musiceren qua tempo en volume aanpassen aan dat van de groep.
- De leerling heeft bij het musiceren in groepsverband aandacht voor het samen zingen en spelen.
- De leerling kan met taal zijn eigen betekenis geven aan muziek in binnen- en buitenschoolse situaties.
- De leerling kan met aandacht luisteren naar de ideeën van anderen.
- De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken en daarover vertellen.

Competenties uitvoeren (inclusief reflecteren):

- De leerling kan (alleen en in groepsverband) een kort muziekstukje onder leiding van de leerkracht aan anderen presenteren.

Competenties evalueren (inclusief reflecteren):

- De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken en daarover vertellen.
- De leerling kan feedback geven op het werk(proces) van anderen.

Opdracht 2: Achtergrondmuziek

Zoek bijpassende (bestaande-) achtergrondmuziek bij delen van de rest van jullie film.

Beschrijving oriënteren (inclusief reflecteren):

1. Muziek beluisteren

De leerkracht heeft de leerlingen gevraagd cd's mee van huis te nemen. Klassikaal wordt de muziek beluisterd en besproken: *'Wat voor gevoel vinden jullie bij deze muziek passen? Is het vrolijke,*

verdrietige, of misschien wel een beetje boze muziek? en: *‘waarom vinden jullie dat?’* De leerkracht moedigt de leerlingen aan om onder woorden te brengen wát in de muziek nou zorgt voor dat bepaalde gevoel, en vraagt indien nodig door:

Leerkracht: *‘Dus jij vindt de muziek spannend, Jens! Maar waarom vind je de muziek spannend?’*

Jens (kijkt wat hulpeloos): *‘Nou, gewoon.....’*

Leerkracht: *‘Is de muziek snel of langzaam?’*

Jens: *‘Snel!’*

Leerkracht: *‘En klinkt de muziek hard of juist zacht?’*

Jens (verheugd): *‘Hard!’*

Leerkracht: *‘Aaahh! Dus de muziek klinkt snel en hard, en daardoor vind jij het spannend klinken! Goed gedaan Jens. Wie vindt dat nog meer? Of wie vindt er iets anders?’*

Tijdens het kringgesprek schrijft de leerkracht, duidelijk zichtbaar voor de leerlingen, de door hen genoemde associaties op (‘vrolijk’, ‘boos’, ‘druk’, maar ook: ‘feestelijke clownmuziek’, ‘dansmuziek’, ‘zeemeerminnen-onder-water-muziek’ of ‘blij en cool’ etc.). Hiermee werkt ze meteen aan woordbegrip. Zo komen alle muziekjes + hun associatie in een overzichtslijstje te staan.

2. Muziek luisteren en film kijken

Later in de week komt de leerkracht op de beluisterde muziekjes terug. Ter introductie vraagt ze hen te kijken naar het volgende YouTube filmpje:

In dit YouTube-fragment is vijf keer hetzelfde filmfragment te zien, maar telkens vergezeld van andere muziek. De leerkracht vraagt de leerlingen wat hen opvalt:

‘Het is elke keer anders!’ en: *‘Die auto ging ook elke keer doorrijden!’.*

De leerkracht bespreekt een aantal antwoorden totdat duidelijk is dat de beelden inderdaad elke keer hetzelfde blijven, maar de muziek verandert. Dan maakt één kind een opmerking over in hoeverre hij de muziek vindt passen bij de beelden: het één was te spannend, het ander ‘te Egyptisch’. De leerkracht grijpt dit aan om de leerlingen de sfeer van de muziek onder woorden te laten brengen (vrolijk, zwaar, duister), en koppelt dat aan muzikale termen (hoog, laag, snel langzaam, piano, etc.). De leerlingen zijn betrokken en luisteren goed. Het nabespreken gaat niet altijd even makkelijk omdat de leerlingen nog niet zo gewend zijn aan het onder woorden brengen van wat ze hebben gehoord. Toch komt de leerkracht een heel eind, en trekt (samen met de leerlingen) de conclusie dat de muziek die je bij beelden hoort van grote invloed is op hoe die beelden op je overkomen.

Beschrijving onderzoeken (inclusief reflecteren)

Nu het de leerlingen duidelijk is dat muziek van invloed is op beelden, geeft de leerkracht de volgende opdracht:

- je gaat in een groepje kijken naar een stukje van onze eigen film;
- daarbij kiezen jullie passende muziek van onze cd’s. Je mag daar ons overzichtslijstje bij gebruiken.

Het eerste groepje gaat aan de slag en wordt door de leerkracht kort op weg geholpen. Kijkend naar de beelden vraagt de leerkracht: *‘Hoe voelden jullie je, toen je daar was bij het bezoekerscentrum?’*

De leerlingen vertellen, kiezen een muziekje en proberen het uit: hoe klinkt muziekje 1 van cd2 bij deze filmbeelden? Gebiologeerd kijken de leerlingen naar de beelden. Al snel beginnen ze op de muziek te reageren: ze bewegen mee en wisselen goedkeurende blikken uit: muziekje 1 van cd2 is een goede keuze!

Dan zet de leerkracht hen zelfstandig aan het werk. De leerlingen kiezen nummers met behulp van het overzichtslijstje (*‘druk? Ja! we waren toen heel druk!’*) en gaan luisteren. Tijdens het luisteren

gebruiken ze veel van de woorden uit de klassikale bespreking, zoals: 'piano', 'hard' en 'zacht'. Sommige leerlingen nemen het voortouw, anderen kijken vooral mee. Op deze manier voorzien ze alle beelden van passende muziek.

Beschrijving uitvoeren (inclusief reflecteren):

In deze activiteit is geen sprake van een uitvoeringsfase, omdat de leerlingen niet echt iets uitvoeren. De uiteindelijke filmvertoning (met daarin beelden met de gekozen muziek eronder) kan als uitvoeringsfase beschouwd kunnen worden. Die fase vindt dan later plaats.

Beschrijving Evalueren (inclusief reflecteren):

In deze opdracht vindt de evaluatie in het kleine groepje plaats (dus niet klassikaal). Hiervoor komt de leerkracht nog een laatste keer bij de leerlingen kijken en bespreekt met hen de gemaakte keuzes: waarom vinden zij deze muziekjes nou zo goed bij de beelden passen? Wanneer alles op papier is vastgelegd, gaan de leerlingen weer terug naar de klas. Later in de week kiezen andere groepjes muziekfragmenten bij de film. Als iedereen aan de beurt is geweest, zet de leerkracht ten slotte de gekozen muziekfragmenten onder de bijbehorende filmbeelden.

In opdracht 2 is gewerkt aan de onderstaande competenties uit de leerlijn muziek:

Competenties oriënteren (inclusief reflecteren):

- De leerling kan actief luisteren naar muziek uit een breed muziekrepertoire, aansluitend bij zijn belevingswereld.
- De leerling kan met taal zijn eigen betekenis geven aan muziek in binnen- en buitenschoolse situaties.
- De leerling kan verschillen in klank in een breed repertoire van muziek herkennen en benoemen.
- De leerling kan over zijn muzikale ideeën vertellen, met gebruikmaking van basale muzikale begrippen.
- De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken en daarover vertellen.
- De leerling kan met aandacht luisteren naar de ideeën van anderen.
- De leerling kent de namen van enkele veelvoorkomende instrumenten van het (Westerse) klassieke instrumentarium.

Competenties onderzoeken (inclusief reflecteren):

- De leerling kan actief luisteren naar muziek uit een breed muziekrepertoire, aansluitend bij zijn belevingswereld.
- De leerling kan met taal zijn eigen betekenis geven aan muziek in binnen- en buitenschoolse situaties.
- De leerling kan verschillen in klank in een breed repertoire van muziek herkennen en benoemen.
- De leerling kan over zijn muzikale ideeën vertellen, met gebruikmaking van basale muzikale begrippen.
- De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken en daarover vertellen.
- De leerling kan met aandacht luisteren naar de ideeën van anderen.

Competenties uitvoeren (inclusief reflecteren):

n.v.t.

Competenties evalueren (inclusief reflecteren):

- De leerling kan actief luisteren naar muziek uit een breed muziekrepertoire, aansluitend bij zijn belevingswereld.
- De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken en daarover vertellen.
- De leerling kan over zijn muzikale ideeën vertellen, met gebruikmaking van basale muzikale begrippen.
- De leerling kan met aandacht luisteren naar de ideeën van anderen.

Opdracht 3: Klankspel bij de film

Maak een instrumentaal klankspel passend bij een aantal beelden uit jullie film.

Beschrijving oriënteren (inclusief reflecteren):

De leerlingen zitten in de kring. Op de tafel liggen verschillende muziekinstrumenten, zoals een rasp, een klokkenspel, een regenmaker etc. De leerkracht brengt een eerder gespeeld klankspel in herinnering (Mannetje Timpetee in een rustige zee, in een woeste zee) en vraagt enkele leerlingen voor te doen hóe en op welk instrument ze dat hadden gespeeld. Ook herhaalt ze nog even de afspraken over tegelijk beginnen en eindigen. Het klankspel wordt nog eens in zijn geheel uitgevoerd.

Nu iedereen weer weet wat een klankspel is en wat je daarbij moet doen, legt de leerkracht de relatie met de film. Ook daar moet muziek bij komen, net als bij het verhaal. Ze geeft de volgende opdracht:

- je mag met een groepje een klankspel maken bij een aantal foto's of afbeeldingen;
- één van jullie bewaakt de tijd (20 minuten) en een ander geeft leiding aan het groepje (niet allemaal door elkaar).

Beschrijving onderzoeken (inclusief reflecteren):

Het eerste groepje gaat in de lerarenkamer aan de slag. De leerkracht herhaalt nog een keer de instructie, verdeelt de rollen (tijdbewaker, leider) en zet hen aan het werk

De leerlingen kiezen een instrument en gaan spelen. Ze bedenken dat er in ieder geval een begin aan het stuk moet komen. Dan improviseren ze met elkaar woeste en later rustige zeemuziek. Eén van hen is (als leider) vooral dirigent. De anderen spelen graag met hem mee.

De leerkracht komt weer even kijken, observeert een tijdje en geeft feedback. Het valt haar op dat 'de dirigent' alles verbaal doet, en vraagt: *'Oké.....! En nou hoor ik jou steeds praten, Jay, maar zou je het ook kunnen doen met een gebaar?'* En kunnen de andere leerlingen daar dan ook op reageren?

Dit heeft effect en de leerkracht keert weer terug naar de klas. Het groepje pakt het klankspel meteen weer op: ze wisselen regelmatig van instrument en experimenteren met diens klankkleur en speelwijze. Ze reageren op zowel de dirigent als op elkaar en beleven duidelijk plezier aan het klankspel.

Als de timer af gaat, roept de tijdbewaakster dat ze terug moeten naar de klas.

Beschrijving uitvoeren en evalueren (inclusief reflecteren):

Terug in de klas bespreekt de leerkracht met het groepje hoe het ontwerpen van het klankspel is gegaan. Aan de tijdsbewaakster vraagt ze wat haar rol was en hoe dat ging. Die vertelt dat het in vijftien minuten 'wel te doen was'. Ook vraagt ze naar de ervaringen van de dirigent: *'Hé, Jay: jij had ook een taak he?'* Hij vertelt wat hij deed, licht zijn armbewegingen toe en vertelt dat de instrumenten vaak gewisseld werden.

Het groepje voert hun klankspel uit voor de klas. De luisteraars krijgen de volgende opdracht:

- luister goed en let op wanneer de muziek verandert;
- onthoud waaraan je dat kon horen, zodat je het straks kunt navertellen.

Tijdens het spelen dirigeert de leider vol overtuiging. De rest van de klas luistert aandachtig en geeft aan het einde een groot applaus. De leerkracht maakt de dirigent een compliment: hij is én musicus, én dirigent! *'Da's druk in je eentje!'*

Ten slotte bespreekt de leerkracht met de rest van de klas wat zij hebben gehoord en waaráán zij dat hebben gehoord. Ze vat het nog even kort samen: harde muziek met veel instrumenten bij de wilde zee en zachte muziek met zachte fluittonen bij de rustige zee.

Later in de week neemt de leerkracht van alle groepjes het klankspel op met haar laptop. Deze opnames plakt zij later onder de film.

In opdracht 3 is gewerkt aan de onderstaande competenties uit de leerlijn muziek:

Competenties oriënteren (inclusief reflecteren):

- De leerling kan zelfstandig een situatie, sfeer of muzikale tegenstelling verwerken in een kleine instrumentaal geïmproviseerde klankstukjes.
- De leerling heeft bij het musiceren in groepsverband aandacht voor het samen spelen.
- De leerling kent de namen en speelwijzen van het schoolinstrumentarium.
- De leerling kan bij het zingen en musiceren in groepsverband gelijk beginnen en eindigen aan de hand van een (lied)leidingsgebaar.

Competenties onderzoeken (inclusief reflecteren):

- De leerling ontdekt, door manipuleren en experimenteren, klankaspecten van diverse klankbronnen.
- De leerling kan zelfstandig een situatie, sfeer verwerken in kleine instrumentaal geïmproviseerde klankstukjes.
- De leerling kan over zijn muzikale ideeën vertellen, met gebruikmaking van basale muzikale begrippen.
- De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken en daarover vertellen.
- De leerling kan bij het musiceren in groepsverband gelijk beginnen en eindigen aan de hand van een (lied)leidingsgebaar.
- De leerling heeft bij het musiceren in groepsverband aandacht voor het samen zingen en spelen.
- De leerling kent de namen en speelwijzen van het in de onderbouw (van het primair onderwijs) meest gebruikte schoolinstrumentarium.
- De leerling kan met aandacht luisteren naar de ideeën van anderen.

Competenties Uitvoeren en Evalueren (inclusief reflecteren):

- De leerling kan (alleen en in groepsverband) een kort muziekstukje aan anderen presenteren.
- De leerling kan (in overleg) muzikale keuzes maken en daarover vertellen.
- De leerling kan feedback geven op het werk(proces) van anderen.
- De leerling kan met aandacht luisteren naar de ideeën van anderen.
- De leerling kan kennismaken van betekenissen die anderen aan muziek geven.

Presentatievorm: Film- en filmpresentatie	Groepsvorm: Klassikaal en groepswork	Urenbesteding: Per muziekles ongeveer 1,5 uur
Beoordelingscriteria: <ul style="list-style-type: none"> - De leerling kan (gevoels-)associaties bij muziek onder woorden brengen. - De leerling kan klank-, vorm- en betekenisaspecten van muziek onder woorden brengen en die koppelen aan eigen luisterervaringen. - De leerling kan een kort muziekstukje/tekst ontwerpen en dat aan anderen presenteren. - De leerling kan tijdens het musiceren luisteren naar en rekening houden met anderen. 		Portfolio: <ul style="list-style-type: none"> • Geluidsopnames van <ul style="list-style-type: none"> - nieuwe tekst op bestaande melodie - klankspel • Film, bestaand uit zelfgemaakte foto's
Eindsituatie: Nu de leerlingen zelf weten dat (en hoe) je een nieuw couplet op een bestaand lied kunt maken, zou dat vaker aangeboden kunnen worden binnen een ander thema. Er zouden dan bijvoorbeeld ook schrijfoopdrachten aan gekoppeld kunnen worden. Het ontwerpen van klankstukjes zou nogmaals aangeboden kunnen worden, bijvoorbeeld door het te koppelen aan het bekijken van de Disneyfilm 'Fantasia'. In die film volgt de film de muziek, in plaats van andersom. Dit zou een opstapje kunnen zijn naar het (grafisch of picturaal) noteren van de ontworpen klankstukjes. In het verlengde daarvan zou het muziek beluisteren eveneens aan (grafische of picturale) notatie gekoppeld kunnen worden.		
Het praktijkvoorbeeld nader bekeken Bij het leerplankader kunstzinnige oriëntatie zijn acht uitgangspunten geformuleerd. In hoeverre hebben de leerkrachten deze uitgangspunten gerealiseerd in hun project? <ol style="list-style-type: none"> 1. Alle kunstzinnige vakdisciplines kennen aspecten van de vaardigheden: produceren en/of reproducen, receptie en reflectie. <i>Reproductie:</i> in de muzieklessen hebben de leerlingen een bestaand lied gezongen, waarbij is gelet op articulatie en aandacht voor de betekenis. <i>Receptie:</i> de leerlingen hebben geluisterd naar allerlei soorten muziek en die gerelateerd aan hun eigen ervaringen (filmbeelden). <i>Productie:</i> in deze muzieklessen hebben de leerlingen een eigen tekst gemaakt op een bestaande melodie en hebben een klankspel gemaakt bij een aantal foto's uit hun zelfgemaakte film. <i>Reflectie:</i> tijdens alle muzikale activiteiten hebben de leerlingen gereflecteerd op hoe het klonk: zetten we gelijk in? Hoe klinken deze instrumenten? Waarom klinkt dit droevig en dat juist vrolijk? Welke woorden moet je kennen om dat uit te leggen? 2. De kunstzinnige vakdisciplines kennen alle aspecten van het (cyclische) creatieve proces. De vaardigheid reflecteren heeft een relatie met elke fase in dit proces. Alle muzieklessen kenden een oriëntatiefase. Soms was die actief van aard door bijvoorbeeld het herhalen van een reeds gekend lied of eerder uitgevoerd klankspel. Andere keren was die receptief door het beluisteren van verschillende soorten muziek. 		

3. De belevingswereld van de leerling staat centraal bij de ontwikkeling van kennis en vaardigheden.

In principe lag een thema als *Hondsbossche Zeewering* niet direct in de belevingswereld van groep 3-4, maar toch wilden de leerkrachten met het thema aan de slag. De leerlingen wonen immers in een polder en maakt in die zin zelfs letterlijk deel uit van hun leefwereld. Belangrijk vonden ze het wel om het gevaar van de zee niet teveel aan te zetten; ze wilden de leerlingen niet bang maken. Uiteindelijk bood de uitwerking van het project genoeg aanknopingspunten om aan te sluiten bij de belevingswereld van leerlingen. Ze gaan allemaal naar het strand en wandelen in de duinen.

4. De inhoud van kunstzinnige vakdisciplines van het leergebied kunstzinnige oriëntatie worden, waar mogelijk, en samenhang met elkaar en andere leergebieden aangeboden.

De excursie naar de Hondsbossche Zeewering en de film die daarvan door de leerlingen werd gemaakt bood veel mogelijkheden voor vakintegratie. Naast Oriëntatie op Jezelf en de Wereld (waar wonen we, wat is de invloed van de natuur, in hoeverre zijn we afhankelijk van techniek om hier te kunnen wonen?) kreeg ook beeldende vorming een plaats (beeldbeschouwen van schilderijen over de zee en de duinen, het maken van een fotoreportage, het maken van een uitnodiging). Ook taal nam een belangrijke plaats in (invullen van werkbladen, schrijven van uitnodigingen).

5. Er is sprake van betekenisvol leren en divergente opdrachten.

Kenmerkend voor divergente opdrachten is dat er niet slechts één goede oplossing is. De opdrachten in deze muzieklessen bevatten duidelijke criteria, maar boden tegelijkertijd veel ruimte om die op een eigen manier in te vullen. Het maken van een film over de opgedane ervaringen en een voorstelling van die film voor ouders maakt dit project extra betekenisvol voor de leerlingen.

6. Het leren vindt zowel binnen als buitenschools plaats.

Een deel van het leren vond buiten de school plaats, door de excursie en het bezoek aan het informatiecentrum over de Hondsbossche Zeewering. De input van deze buitenschoolse activiteiten was het uitgangspunt voor binnenschools leren: het maken van de film en die op verschillende manieren van muziek voorzien.

7. Het leren vindt plaats in onderlinge communicatie en samenwerking tussen leerlingen.

In alle activiteiten was sprake van groepswork: de leerlingen maakten met elkaar een nieuwe tekst op een lied, samen kozen ze muziek als achtergrond bij de film en gezamenlijk ontwierpen ze een klankspel.

8. Er is sprake van procesgerichte didactiek.

Tijdens alle onderdelen van de muzieklessen hebben de leerkrachten aandacht geschonken aan de vier fases van het creatieve proces: oriënteren, onderzoeken, uitvoeren en evalueren.

